

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1876.

Tečaj XVI.

Kako je postopati pri bralnem poduku po tem, ko so se učenci že mehanično brati privadili, in kaj se ima združevati s tem?

Za učiteljsko skupščino v Rudolfovem dne 28. septembra t. l. priredil F. H.

Duševni razvoj, do katerega so se povzdignili tako narodi, kakor posamezni ljudje, sodi se po jezikovi izobraženosti. Če toraj jezikovi razvoj toliko upljiva na cele narode, smem skleniti, da je tudi pri otroku, od jezikove izobraženosti odvisna vsa nravna, a tudi znanstvena odgoja. Ker je pa branje podlaga vsega daljnega jezikovega poduka, je pač očitno, koliko mora biti učitelju na tem, da učence navadi dobro brati.

Sploh se razločuje pri bralnem poduku troje glavnih stopinj namreč:

a. mehanično ali gladko branje, ki je v tem, da učenci naglo spoznavajo pisane in tiskane čerke, jih prav, čisto in razločno izgovarjajo ter v bešede in zloge združujejo;

b. logično ali razumno branje, katero je v tem, da učenec z razumom in občutkom t. j. s pravim gramatičnim in logičnim naglasom bere, to poslednje pa učinja, da se glas povzdiguje ali znižuje;

c. deklamatorično ali lepogovorniško branje imenuje se tisto, ki meri na to, da v poslušavcih zbuja občutke dušne. Ker se pa kaj tacega od otroka do 14. leta ne more zahtevati, ker bilo bi za-nj kaj nenaravnega, toraj lepogovorniško branje ne spada v ljudske šole — in učitelju ostaja, da z mehaničnim, gladkim branjem združuje razumno.

Primerno se mi je zdelo v boljšo razumljivost toliko sploh omeniti. Učni načert za 4razredne ljudske šole veleva, da se zlasti prva tri leta

posebno oziramo na mehanično branje, akoravno tudi tukaj razumno branje popolnoma izključeno ni, saj v tem oziru ne, da tudi tukaj učitelj popraša učenca, vendar bolj na kratko, po pomenu branih besedi, stavkov in kratkih beril. Četerto in peto leta — v 3. razredu — se je še tudi mnogo truditi z mehaničnim branjem; temu še pristopa specijelna vaja v razumnem branji. Še le 6. in 7. leto — v 4. razredu — naj pri bralnem poduku logično branje prevlada; vendar tako, da se vedno oziramo na gladko branje.

A. Kako naj učitelj postopa, da bode navadil učenca razumno brati?

Skušeni pedagogi razna pravila in navode dajo, kakor:

1. Učitelj naj prvi dotično berilo sam gladko in logično prav prebere. Najboljši pripomoček, da se učenca privadijo razumno brati, je in ostane, da slišijo učitelja, kako se prav bere. S tem se doseže dvojni namen: učenca imajo izgled, kako naj berejo, — in berilo samo hitreje razumejo, kar pa je neobhodno potrební pogoj — *conditio, sine qua non* — razumnega branja. Če učenec sliši berilo brati s pravim gramatičnim in logičnim naglasom, razume je precej, prilasti si zapopadek berila in ni potem učitelju potreba toliko razlagati. Potlej naj popraša učenca, kedo si upa tako brati, kakor ste ravnokar slišali? Razume se, da naj od začetka poskuša z izvrstnejšimi. Vendar pa naj ne dovoljuje, da bi vedno eni in tisti prvi brali. Pozneje pa naj poskuša tudi s slabijimi. Tega pravila naj se učitelj derži zlasti pri učencih, ki še le pričenjajo z logičnim branjem. Pozneje pa — v višjih oddelkih — na 4razr. lj. šoli v 4. razredu, naj učitelj dopušča, da učenca sami poskusijo berilo, katerega so se doma pridno vadili, dobro in razumno brati, da se polagoma privadijo z razumom, samostojno brez kakega navoda, brati vsako berilo in knjigo, ki jim v roke pride.

2. Kedar in kjer se učitelju potrebno dozdeva, naj učenca nape-ljuje k temu, da bodo berilo razumeli, s tem, da jim tvarino, katere ne razumejo, dobro pa kratko razloži. Ker se dosedaj navadno realije nam-reč: prirodopis, naravoznanstvo in zemljepisje z zgodovino podučujejo na podlagi „Berila“ (Lesebuch), ima učitelj z branjem dvakrat opraviti: pervikrat v urah, ki so posebno za vajo v branji odločene, in potem pa še pri poduku v realijah. V prvem slučaju naj toraj učitelj ne razlaga družega, nego to, kar se mu neobhodno potrebno zdi, da učenca morejo razumeti berilo, pa to kratko določno in lahko umljivo; ker naj se po-glavitno ozira na branje. Razloži naj le take besede, izreke in stavke, katerih učenca še ne razumo. Modro ravna učitelj, ako v urah, ki so sosebno branji odločene, izbira iz „Berila“ lahke oddelke, kakoršne so na pr. lahko umljive povesti, ki ne zahtevajo veliko razlaganja toraj v drugem „Berilu“ za lj. šole iz prvega razdelka, in iz družih razdelkov

lahke povesti, ali pa take berilne vaje tudi iz družih razdelkov, katere je pri realnem poduku že temeljito razložil, da se vaja v gladkem branji ne zanemarija. Sosebno je to paziti pri začetnikih razumnega branja. Razlaga sama naj razvija misel, ki se v berilu nahaja, naj razklada pomen besed in izrazov. Berilo (ber. vajo) naj učitelj razdeluje v oddelke, iz katerih je sestavljeno, ter naj ukaže, da učenci sami sodijo, kakov naslov bi se branemu, gledé na zapopadek še lahko dal; kak naslov posameznim oddelkom branega itd. S tem pokažejo učenci, da so idejo, ki se v berilu nahaja, razumeli in zapopadli. Kaj in kako naj razlaga berilo, daje mu navod prva poskušnja z branjem? Nepotrebne, obširne in preučene razlage branega naj se ogiblje, ker to učencem več škoduje, nego hasne.

3. Med branjem samim je paziti na to, da učenci bero s pravim slovničnim in logičnim naglasom. Gramatični naglas je to, da se pravi besedni zlog naglaša, — logični naglas pa, da se tista beseda naglaša, ki je najiminentnejša, gledé zapopadka stavkovega; da se toraj glavni naglas besed in stavkov loči od stranskega, namreč to, kar vsak v navadnem, vsakdanjem govorjenji dela, še misle ne na to. Pravi besedni in stavkovi naglas rabil bo učenec že sam ob sebi — „durch sein Sprachgefühl,“ kakor hitro bode berilo dobro razumel, ter imel že toliko spretosti v branji, da bo mogel svoje misli obračati le na to, da razumno bere. Če pa učenec vendar pravi besedni ali stavkovi naglas ne zadene, takrat naj reče učitelj besedo ali stavek prosto izgovoriti, to je v tem glasu, kakor se navadno govori. V navadnem govoru bode gotovo pravi naglas rabil. Po tej metodi se učenec najložeje napelje, da besede in stavke prav naglaša.

4. Pri branji pesem, ki se tudi v „Berilu“ nahajajo, naj se pazi sosebno na to, da rima učencev ne zapelje v nepravi naglas, da toraj ne naglašajo rime na koncu verstice. Ta napaka se čestokrat nahaja pri učencih. Zato naj bode učitelj toliko pazljivši, da jih te napake odvadi. Najložeje doseže to, ako strogo zahteva, da tudi pri branji pesem učenci pazijo na ločila, da pri ločilih, ne pa na koncu verstic prenehujejo in z glasom padajo.

5. Poslednjič naj služi učitelju kot zlato vodilo to, da naj ne prestopi na drugo berilo toliko časa, da saj zdatna večina dotično berilo vsestransko dobro bere. Naj se ne da zapeljati misli, da se bodo učenci navadili dobro brati, ako preberó veliko beril. Bolje je eno stran dobro prebrati, nego dvajset slabo. Toliko o vaji razumnega branja.

B. Sploh pa naj je branje v ljudski šoli središče vse npravne in znanstvene odgoje. Da naj učitelj z branjem združuje ta dvojni namen daje mu povod „Berilo“ samo, ker je tako osnovano, da vse méri na blaženje serca in razširjenje znanosti. — Namen otroško serce blažiti

imajo sploh berilne vaje verskega in nravnega zapopadka, kakoršnih se v „Berilu“ mnogo nahaja. V teh berilih kaže se otrokom v mičnih povestih: kaj je pravno prav — kaj ne? Lepo priložnost ima učitelj, otroško serce vnemati za vse lepo, dobro in pravo, da toraj v njih budi stud do nenravnega in ljubezen do nravnega. Naj goji ljubezen do sv. cerkve, domovine in cesarja; k temu dajo mu navod berila, katerih zapopadek so cerkveni prazniki, ki kažejo veličastvo sv. cerkve; berila, ki obsegajo čertice iz avstrijske zgodovine itd. Taka berila naj se berejo ob priložnostih, ob katerih so primerna. — Po tem načinu bode učitelj blažil otroško serce, ter odgojeval versko - nravno, kakor zahtevajo šolske postave.

Nadalje naj z branjem, kot središčem vsega poduka, združuje tudi poduk v jeziku in v realijah. Pravila, katerih so se učenci v slovnici učili, vidijo v berilu porabljena, ter se tako napeljujejo, da jih sami pri spisovanji morajo vporablјati. Tudi spisne vaje se morejo združevati z berilom. To, kar se je bralo, naj učenci prosto spisujejo. Po izgledu, kako je ta ali una rastlina, ta ali una žival v „Berilu“ popisana, naj opisujejo drugo jim znano žival. Ker je pravopis „Berila“ merodajen za pravopisje, lahko se oddelki iz njega porabijo za narekovanje. — Osobito naj pa učitelj z branjem združuje poduk v realijah. Tukaj ima široko polje, katero naj obdeluje. Berilo mu daje veliko tvarine iz vseh realističnih predmetov, na pr. iz naravoslovja, zemljepisja in zgodovine. Kar pa je v „Berilu“ pomankljivega, naj učitelj sam dostavlja. — Na ta način se bode poduk združeval, ter dosegel namen, katerega ima branje v ljudski šoli.

K r o m p i r,

obravnava v višem oddelku ljudske šole.

(Dalje.)

Ako liste na krompirjevcu ogledujemo, zapazimo, da niso sparjeni, in da so pernasto zarežani in se veči odrezki z manjšimi menjavajo. Tudi so listi lasčasti, razne velikosti, jajčasti in na konceh so navadno največi listi. Cvetni venec je podoben kolescu, kateri ima 5 drobnih vrezljajev, ter se tudi vidi kakor pravilna zvezdica. V sredi cveta je 5 prašnikov, ki se dotikajo z rumenimi prašnicami in 1 pestič, iz katerega se nareja okrogla, zelena, mnogosemna, kakor črešnja debela jagoda. V njej je obilno semena, katero je zelo oljnato. Iz tega semena se sicer tudi krompir pridela, toda še le tretje leto. — Ko jabelčka (krompirjeva) dozore jih gre oberati, potem se seme iz njih dobiva, to se vseje kakor kapusovo seme, mlade sadike se potem presade na njivo in pridela se krompir orehove debelosti. Ta se potem vsadi in pridela se baje prav

lep krompir. — Na poveršju krompirja vidimo neke globinice, to so očesca, pa so prav za prav le nepopolna peresca, iz katerih postanejo vejice. Tudi pri sadnem dvevesu postanejo iz očesec peresca in vejice. Da se pa očesca ne pokvarijo ali kaj ne poškodujejo, zavarovane so z drobnimi kožicami in luskinicami. Ravno take luskinice varujejo tudi očesca pri krompirju. Popki nahajajo se pa le edino na vejah in vejicah, a ne na koreninah. Krompirjev gomolj je tedaj vstvarba veje. V mokrih letih poganja krompir take kali ali vstvarbe nad zemljo, — to je krompir se na njivi spodrašča, — vendar pa nikoli ne izraste in tak krompir ostane v zemlji zelen.

Rastlin je sedaj znanih do 150.000 raznih verst; da se to veliko število lože pregleda, osnoval je Linne, slavni naravoslovec iz Švedskega, razdelitev rastlin na bitne cvetne dele, namreč na prašnike in pestiče, teh našteva 24 razredov, in vsak razred ima še svoje rede. Krompir prišteva V. razredu, ker šteje toliko prašnikov. — Sicer se pa prišteva tudi krompir V. razredu: rastlinom z enolistnim vencem, in 48. redu: razhudnicam. *) „Rastline tega velikega in imenitnega reda imajo pet prašnikov in pravilen venec, njihovi plodovi so mnogosemenske glavice ali pa jagode. Te rastline so več ali manj omamno strupene, narkotične to pa posebno v koreninah in v semenu. Temu redu prištevamo: kristavec, zobnik, paskvico alj volčjo črešnjo, ki so hudo strupeni. Manj nevarno je belo-cvetoče pasje zelišče in razhudnik z vijoličastimi cveti in z rudečimi jagodami. Tobak, ko se posuši in pripravlja, zgubi nekoliko svoje omamljivosti, a ostane mu pa vendar le njegova lastnost. Bolj hvaležni, kakor za tobak smo pa Ameriki za podzemljice ali krompir. Izmed vseh zelišč, ki so za živež, more krompir najbolj na široko okrog rasti, raste namreč v vsakošni zemlji v merzlih in toplih krajih, ter daje tudi najbogateji pridelek.

Korist krompirja.

Krompirjev gomolj daje zelo koristno hrano, katera se da na več načinov prav okusno pripraviti. Vendar se krompir ni tako naglo razširjal med ljudstvom po Evropi, kakor bi znabiti kdo mislil, in po vsej pravici zaslužil zarad svoje velike vrednosti. Dasiravno je bil v Evropi že nad 200 let, vendar ga je le malo ljudi poznalo, in le na bolj imenitnih mizah veljal je za posebno jed. Ludvik XVI. iz Francoskega imel je krompir v veliki časti, cvetje njegovo imel je namreč v zaponi, pa se je tudi s pridelovanjem krompirja zelo pečal. Žena njegova, kedar se je na plešišču pokazala, imela je venec iz krompirjevega cvetja za najlepši kinč v svojih laseh. Za časa vladarstva tega kralja nastane enkrat na Francoskem velika in huda lakota. Kralj razpiše veliko darilo

*) Schoedler. Knjiga prirode. IV. Botanika 140. L. 1875 izd. „Slov. Mat.“

za tega, kdor bi znašel kako jed, katera bi žito nadomestovala. Lekar Parmentier predlaga v ta namen pridelovanje krompirja, ter dobi res tudi od kralja veliko zemljišča, da se more s pridelovanjem krompirja pečati. Poskušinja se mu posreči, in to napravi na kraljevem dvoru neizrečeno veselje. Kralj ga je na svoje serce pritisnil, ter zaklical: „Francosko Vam bode hvaležno, iznajdli ste kruh ubogim!“

Toda nevedni kmetovalci niso marali pridelovati krompir, niti ga uživati, ampak metali so ga živini rekoč: ta nova stvar javolne kaj boljega zasluži. Pervo leto je Parmentier kmetovalcem ponujal krompir po prav nizki ceni, toda le malo kdo ga kupi. V drugem letu ga razdeljuje zastonj, a nihče ga noče. Sedaj si zmisli P. zvijačo. Razdeljenje in razprodajanje krompirja poneha, a on da v vsej okolici oklicati, da sedaj, ko je njegov krompir zrel, ter se mu je tako izverstno obnesel, in je neke posebne vrednosti, je dobil varstveni list za to. Vprijodnje bode vsak ostro kaznovan, kateri bi se prederznil, jemati mu skrivaj z njive krompir. Straže so pa vsled dogovora po dnevu skerbno čvale na vitez, a po noči so šle vsaka na svoj dom. A sedaj se je pregovor uresničil, da prepovedan sad mika. Kmetovalci so krompir skrivaj jemali, ga jedli, n ker je jim dobro dišal, ga tudi za setev nakradli. Dobri Parmentier dobiva poročilo za poročilom, kako se godi z njegovem krompirjem, od veselja se joka, da mu je zvijača tako dobro se posrečila. Kmalo se je pridelovanje „prepovedanega sadu“ po vsem Francoskem razširilo. Ravno tako težavno bilo je tudi na Nemškem ljudi pripraviti, da so začeli pridelovati krompir. Tamkaj si je pa kralj Friderik II. za to velike zasluge pridobil. V naše kraje pa je prišel krompir leta 1730—1740. (D. p.)

Valentin Vodnik.

C.

IX. Kedar je Kranjska postala spet avstrijska, premení se nekoliko tudi njeno šolstvo, in Vodnik je bil imenovan l. 1813/4 za učitelja zgodovine in zemljepisja; pa mora koj naméstovati v razredih humanitetnih t. j. v sedanjem 5. in 6. več predmetov, prosto podučevati talijanščino, pobirati šolnino itd. —

Obhajali so tedaj zmagoslavje nad Napoleonom, in v ta namen je zložil Vodnik 20) „Mirov god,“ 11. dan serpana 1814, pa „Premagova veseljica“ 1814, po slovénski, po némški pa prof. Zupančič (»Lied in der Landessprache zum Friedensfeste in Krain am 11. July 1814: a) »Holde Knaben, zarte Mädchen« etc. gedruckt auf die Schleifen der ein Ballet tanzenden Kleinen, u. b) »Die Herrscher haben die wilde Lust« etc. der tanzenden Jünglinge und Mädchen), ki se glasita izvirno :

Mirov god.

Pubiči, punčike
 Pul'te marjéice,
 Zlatice, zvončike,
 Dans mirov je gód!
 Splétajte vénčike
 Šmarnice, kokale,
 Krésnice, pojdemo
 Mirívcu naprót!
 Trósili, vénčali
 Gaz Premagávčovo
 Mil'mu porečemo
 Zdrav dôšel Franc bod!
 Tvoje smo cvétice,
 Se ti poklónemo,
 Pónižno prósimo:
 'Smil se sirót!

Premagova veseljica.

Cesarja sta vgnala
 Hud vojskini krik,
 Francozu pa dala
 Pravičen mejnik.
 Mladenče vuhájo
 Kdar stavio mejô;
 Nas plésat ravnaajo,
 Nam godce dajô!
 'Spomin bo; kdaj zmóte,
 Kdaj spòr je minúl,
 Kdaj mir nam dobróte
 Na zemlo izsúl.
 Plesajmo, pozablen
 Pobèr se prepír,
 Vukajmo, povablen
 Z' nam rajat si mir!

Pod vsaktero podpisan je Vodnik. (cf. Pesme str. 48—51; Pesni str. 32. 33.) — „Proti koncu šolskega leta 1814 zasvetila se je Vodniku nada na nekoliko višo stopinjo dospeti in okolnosti svoje prav po volji si izboljšati. Stolica občne zgodovine na liceji je bila izpraznjena in za njo je prošnjo vložil 29. julija. Sklicuje se v njej poleg drugega na to, da je za Francozov kot ravnatelj in učitelj nesebično skerbel za šolstvo in si prizadeval kolikor mogoče obdržati je pri avstrijskem šolskem načrtu. Na zadnje pravi, da bi dobivši zaželeno mesto brez škode za zgodovinski uk mogel se lotiti trgovcem, obrtnikom in posebno mladim duhovnikom zeló koristnega podučevanja v slovenskem jeziku, in mogel bi drugič potem tudi svoj že davno pričakovani nemško-slovénski slovar na svetlo dati, in tako s tema dvema rečema, ki ste najbolj njegovemu srcu prirastli, koristiti domovini. Licejsko ravnateljstvo je Vodnika na prvem mestu priporočilo gledé na njegove zasluge, na njegovo zgodovinsko znanje, katero je deloma že v svoji kranjski zgodovini pokazal, in posebno gledé na ponudbo oskrbovati tudi slovenskega jezika stolico, katero bo treba osnovati, „ker le tako bodo začeli izobraženi stanovi se za ta jezik zanimivati in ga kot pripomoček v izobraževanje naroda rabiti.“

Meseca septembra je bil konkurs za vnovič ustanovljeno stolico italijanskega jezika z letno plačo 300 gold., in edini Vodnik se ga je udeležil. Vsled tu pokazanega znanja ga je licejsko ravnateljstvo živo priporočilo za to mesto. Tako je upal Vodnik, da če mu spodletí pri zgodovinski stolici, mu bode vsaj italijanska izdatno izboljšala položaj.

Ali nenadoma se mu vse lepe nade poderejo. Organizujoča pridvorna komisija je vse, kar je bilo dozdej po odhodu Francozov v Iliriji

ustanovljenega, za začasne določbe smatrala in pripravljala spremembe. 18. marca 1815 pride ravnateljstvu usodni ukaz: cesar je zapovedal, da se naj profesorja Vodnik in Pesenegger ali po veljavnih postavah v pokoj deneta, ako nista več zmožna za službo, ali naj ju za kako službo izven Ilirije, kjer ne bi imela nič opraviti z odgojevanjem mladine, nasvetujejo; zato da naj se primerna izjava zahteva od njiju. O vzroku te nepričakovane spremembe nobena listina nima besedice.“ (cf. Vodnik, učitelj ljubljanske gimnazije, po listinah in pismih shranjenih v njenem arhivu, v Jahresb. d. Obergymn. Laib. 1875. prof. M. Pleteršnik.)

Milo je potem bráti, kako so ubogega Vodnika sedaj v službe postavljali pa spet odstavljali, hvalili pa spet žalili, rabili pa ne plačevali itd. — Tako je na pr. za talijansko stolico l. 1815 drugič, in l. 1816 tretjič naredil konkurs, pa je — dasi za-njo priporočan — ni mogel dobiti stanovitno. — Sredi leta 1815 je prosil, naj mu dajo vsaj toliko pokojnine, da bo mogel živeti in svoj nemško-slovénski slovar izdati. — Od l. 1806 je slovenil Vodnik cesarske nemške ukaze in deželnega vladarstva razglase in razpise (Patente, Currenden, Circulare itd.) predstavljaj „deželni jezik“ ter je dobival za to kar kranjski tolmač (als krainerischer Translator) 100 gld. na leto. To sitno in časih prav težavno delo so mu milostno pustili tudi poslednje leta. L. 1817 je poslovenil 32 takih ukazov in razglasov in poprosil, naj mu deželno vladarstvo za to delo, „s katerim sem si, kakor sam najbolj čutim, velikrat hudo ubijal glavo“, nakloni dobrotno nagrado, in — dali so mu 60 gld. V tej prošnji je podpisan Vodnik „Provisorischer Prof. der It. Sprache am Lyceum“, ker to so mu bili dovolili, da je podučevati smel laščino, vendar le začasno kot naméstnik. (cf. Jezičnik IX. str. 5, 6.)

V tej potrebi je delal, kjer je mogel, da si je kaj prislužil in polajševal svoj revni stan. Tedaj je poslovenil 21) **Babištvo** ali Porodničarski Vuk za Babice. Pisal dr. Janez Matošek ces. kr. vučenik porodničarstva na visoki šoli, ino zdravnik v porodnišu. V Ljublani 1818. 8ⁱ. str. 247. Natiskal za vtrošik pisavčov, Jožep Skarbina bukvotis, ima na prodaj pisavic.

Predgovor se bere takole: „Pogrešali smo, jez in moje vučenke, dobra berila od porodniških navukov. Postavljen vučenik navuka porodniškiga sim si vse prizadeval vstreči volji naših velcih oblasti, de našim babicam naj dam v roke porodničarsko berilo. Jez slovenščino znam od mladiga, pa le Česko, tukajšnih slovincov zreke pa spervič zadosti znal ne sim; tedaj silna potreba babicam koristnih bukev me je primorala pa Nemško spisati tole berilo, in tolmača jiskati. Dali so mi se pregovoriti gospod vučenik Balant Vodnik znani slovenčan, de so mojo Nemško ino Česko besedo tolmačiti se lotili. Zgol samoč po njih

se je zgodilo, de v devetnajstimu veku pride na dan Porodničba v pokmetški Krajušini, za katero oni so vsi živi ino vneti.

Krajnšina bogata je; bogata ino čista na kmetih; pa kmalo bode še v mestu, sej po predmestih je vže od nekda. Imena porodničarskih stvari so vzeta iz vust naših babic, mater ino vučenih zdravnikov; ne sva si jih iz persta sesala, to de znana so samim tem, ki v teh rečeh imajo kaj opraviti.

Besedo sva stavila tako, kakor se je zdelo, de naše babice nama bodo narlaglej pravo misel vjemale; bravka naj veda, de ne besedica, ne besedna verstica ne brez nič je raven tako in takole stavljena; pazno naj bere, vuma naj jiše, naj ne vstavi se, dokler mu ne pride do dna. Nekterih navukov sim po verhu zadeval, kateri so mervico višji nad babičnim vumam, pa vedajo naj, de sim hotel našo zreko bogatejšati, in pa, po deželskim zdravnikom kakšin vuk memogredoč jim migniti. Imena, kar se jih po našmu Kraljestvu povsod enako ne zrekova, ki ne so vsim znana; tudi imena vnovič keršena, so posebej spisana, ino po Nemško tolmačena. De med novmi roji bi nič ne bilo spačka, ne hčem terditi, pa kerstiti je bilo treba rojenčika, mu dati ime, tsevede narbol njemu spristnjga. Prašaš: sta le svoj doteklej dosegla? — I taka je le! svojo moč sva skusila; kdor pa gorši zna naj mahne jo le; snutik sva navlekla, naj le derzno kdor hoče zaloči kaj bolšiga; sej ne sva vsega do konca dognala.“

Pod tim predgovorom, pisanim „Na visoki šoli v Ljublani maliga travna 1818“ natisnjen je sicer „Pisavic“; beseda slovenska pa je — Vodnikova. V njej se vidi, kako je v smislu Ravnika rjevem (Zgodbe sv. pisma 1815.) trebil in bogatil „pokmetško Krajušino“ tudi Vodnik o katerem M. Čop (Šafařík. Gesch. d. südslaw. Lit. I, 32) piše: »Seit den letzten neunziger Jahren des vorigen Jahrhunderts wurde er als der vorzüglichste krainische Schriftsteller betrachtet, als der Mann, von dem für die krainische Sprache und Literatur am meisten, oder vielmehr alles zu erwarten wäre. Volends nach Kopitars Entfernung nach Wien stand Vodnik allein da, und war der einzige Gelehrte, zu dem man in dieser Hinsicht Zutrauen hatte.« — Prav Vodnik je bil menda, kateri je v „Laibacher Wochenblatt 1817, 4“ sicer brez imena o tem, kako naj se čisti in lika slovenščina, dal bil „Ein Wort an Freunde der Sprachkunde“ (Eingesandt von einem krainerischen Philologen), kjer pravi na pr.:

»Jedermann wünscht, dass man seine Sprache ja nur in der Mundart seines Landesbezirkes in Büchern schreiben möchte. Die Erfüllung dieses Wunsches ist unmöglich, da es Legionen verschiedener Mundarten in einer jeden lebenden Sprache gibt; daher lasst uns einen billigen Vergleich treffen, und annehmbare Capitulations-Punkte vorschlagen. — Den einen und ersten Punct geben die Griechen und Lateiner an: sie wollen nicht Barbarismen begehen; folglich vermeide man sie in jeder Sprache. — Ein zweyter Punkt...: ein jeder Scribent besitze sein Recht in seiner örtlichen Mundart zu schreiben. Auf diesem

Wege werden wir Originale erhalten, die Sprache bereichern, sie ausbilden, und bey uncultivirten Dialecten die künftige Zeit der Sichtung hoffnungsvoll erwarten. — Mein dritter Punct...: dass der Ausdruck derjenigen Mundart überhaupt gelten soll, welche den ächtesten und treffendsten besitzt. Dieser Punkt beschränkt zwar jedoch nur die Zügellosigkeit, kommt aber allen im Einzelnen zu Gunsten.. Ich erkläre ihn durch Beyspiele.... Schreiber dessen hat sich seit jeher zum Gesetze gemacht, und es niemahls gebrochen — er wolle handeln, nicht schreyen; schreiben, nicht Geschrey machen; forschen, sich selbst verbessern, nicht lärmē« etc..

Kdo ne vidi v teh besedah Vodnika samega? — Prav res je: „Dolgo so pisarili slovenščino po nemški t. j. v tujem, nemškem duhu. V sedanjem veku še le je to napako poravnal — Ravnikar, slovenščino djal na pravo kopito — Kopitar, vsem svojim naslednikom o slovenski pisavi dal gotove vodila — Vodnik. In sram ga bodi zdaj vsacega, kateri slovenski piše tako, da mora človek misliti po nemški, ako ga hoče razumeti po slovénski!“ (Jezičnik V, 48.)

Pripravljavna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

A poveršje zemlje je postalo drugačno. Kjer je bila poprej zemlja, razširjalo se je sedaj morje, iz morja so se kviško vzdigovali otoki, zemlja, ki se je bila pogreznila; kjer je bila poprej ravnina, vzdigovali so se sedaj griči in gore in v sredi teh gričev in gora so brezštevilni ostanki rastlin in žival praveka, ki so tačas poginile. Ti ostanki, katerih, je nekaj okamnelo, govore tako rekoč k nam in pripovedujejo najstaršo zgodovino sveta; tako se spolnuje svetopisemski izrek, ako bodo ljudje molčali, bode kamenje govorilo.

To je prva velikanska prekucija, ki je zadela zemljo v zgodovinskih časih. Govorica od te velikanske povodnji se je ohranila pri vseh narodih po vseh delih sveta. Razven tega občnega potopa godile so se, in se še gode druge premembe z zemljo tu in tam na manjših krajih.

1. Iz suhe zemlje je postalo morje, in tam kjer je voda stala, je sedaj suha zemlja.

2. Ogenj v zemlji je pre naredil v potresih in po ognjenikih poveršje zemlje.

3. Merzli kraji so postali bolj topli in narobe, nezdravi kraji bolj zdravi in tudi nasprotno.

4. Iz puščav je postala rodovitna zemlja in iz rodovitne zemlje zopet puščave.

5. Zemlja po nekaterih krajih je rodila sedaj te, sedaj druge rastline.

6. Enkrat so bile take, drugikrat drugačne živali v tej ali unej deželi, živali potujejo.

7. Dežele so bile obljudene in zopet razljudene; tudi človek potuje in se ravna po deželi, v kateri stanuje.

Take premembe na nekaterih krajih ali po celih deželah napravi povodenj, nekaj potres in druge sile, ki silovito ali počasi, razdirajo največ pa človek prenareja na poveršji zemlje. Človek po telesu slaba stvar preoblada natvoro s svojim umom, z darovi svojega duha, ako so prav izobraženi. V majhnem otroku že spé visoki dušni darovi, po božji volji se moraja te dušne moči zbuditi in razviti.

„Naredimo človeka po svoji podobi,“ je rekel vsegamogočni stvarnik, naj gospoduje nad vso zemljo“. In tako je tudi; človek prenareja tok vodam, kakor kralj veljeva močvirju: vode naj se zbero na poseben kraj, drugo naj bode suho, vode se zbero, iz močvirja postane suha zemlja rodovitno polje, ljudje pridejo in se tam naselijo. Poluotoku reče: bodi otok, in zgodi se. On reče skali: „naj rastejo na tebi cvetice, drevje in terta“, in skala zeleni in na nji postanejo rodovitna polja. (Otok Malta v sredozemskem morju; Boromejski otoki v Velikem jezeru na Lombarškem) On reče reki: odsihmal ne hodi več po oni poti, ampak tukaj naj peljé tvoja pot. (Reka Donava [Dunaj] pri Dunaju). Ponosna reka uboga njegovi besedi. On odpelje jezera, drugej napravlja zbirališča vodam, kjer hoče, in kakor je hoče; na ravninah nanosi griče, doline zasuje in čez sredo gora si napravi ceste, blisku iz neba odkaže pot, na velikem morju vozi in se potaplja v globočino voda, ali pa tudi po zraku plava in ukljubuje elementom. To stori majhen človek, ako se pridno, umno in serčno posluži darov, katere mu je Bog podelil, ker vse, kar ima je prejel od Boga.

Poglejmo enkoliko premembe, ki so se godile na zemlji, od kar ljudje pomnijo. Teh je sicer neštevilno veliko, pa pogledjmo le nekatere.

13. Na suhi zemlji je nastopilo morje, a iz morja je postala suha zemlja.

Kako ta natvora, tam človek preminja kopno zemljo v morje, a morje v kopno zemljo od tega imamo mi zgledov, navedimo jih le nekaj.

Stara govorica pripoveduje, da je bila tam, kjer sedaj šumi atlansko morje, velika dežela, otok Atlantis, sedanji azorski otoki bi bili pa ostanki tega velikega otoka. — Zgodovinsko pa je, da se je enkrat Francosko z Angleškim skupaj držalo, a zelo verjetno, da je bila Afrika z Evropo, Laško z Sicilijo zvezano, in da je morje najdljo pot iz morja v morje. Obrežje v Flandriji v Zeelandu in Frieslandu je nekdanje veliko dalje segalo v morje.

L. 1277 in 1287 je zalilo morje veliko suhe zemlje v Frislandiji s 50 naselbami, in morski zaliv, ki se še sedaj imenuje Dollart, je tam

nastal. V Holandiji je nastalo zidersko jezero, morje je tam l. 1424 zalilo deželó s 72 vasmí. Otok Helgoland v nemškem morju je bil nek-daj veliko večí, kakor je sedaj, morski valovi ga zmerom krušijo. Otok Rujana v baltíškem morju je bil nek-daj tudi veliko več, kakor je sedaj.

Nek-daj je bilo Gerško z malo Azijo zvezano z suho zemljo, ostanki te dežele so gerški otoki.

Vse to je storila natvora, služabnica vsemogočnega Boga. Ljudje imajo sicer raje suho zemljo, kakor vodo, ker jim več koristi, a vendar tu in tam skopljejo jezera, kjer se odteka preobilna voda ob deževji, pri morju pa skopljejo pristanišča za barke, ali pa skopljejo vodotoke, po katerih prevažvajo blago in ljudi iz kraja v kraj. Tako delajo vsi omikani narodi; na Ogerskem veže Francov kanal reko Tiso z Donavo, ti vodovodi donašajo več koristi, kakor zemlja, katero so tukaj žertvovali. — Med Afriko in Azijo je bila sueška ožina, nek-daj je bil kanal iz Nila v rudeče morje, a v najnovejših časih so naredili veliki kanal iz rudečega in v sredozemsko morje in Afrika je sedaj otok. — Na južnem Francoskem pelje kanal iz Garone v sredozemsko morje, in tako se lahko pelje iz atlanskega v sredozemsko morje.

Taka vodna pota delajo marna ljudstva z velikim trudom in z velikimi troški, ker to koristi kupčiji in pospešuje blagostanje.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— *Okrajno učiteljsko zborovanje za Logaški šolski okraj* je bilo 11. in 12. septembra v Idriji (gl. Uč. tov. l. 17. str. 270). K zboru je prišlo 21 učiteljev in učiteljic iz okraja, zborovalo se je v mestni kazini.

Predsednik, c. k. okr. šolski nadzornik g. Stegnar pozdravlja zbrane, ter jim priporoča, da naj si prizadevajo, izpeljati to, kar se sklepa, tudi dejansko. V svojega namestovalca izvoli g. Jakoba Ingliča, ravnatelja v Idriji in po njegovem nasvetu se volita per acclamationem v zapisnikarja g. g.: Karol Bernard iz Begunj in Valentin Žvagen iz Cerknice.

I. točka d. r. Opazke c. k. okraj. nadzornika. G. nadz. izreka, da je sploh zadovoljen z ljudskimi šolami, nadeja se pa, da bodo šole napredovale. Delovanje učiteljevo naj teži na dvojno mér; a) na zunanje, b) na notranje pri šolstvu. Zunanje delovanje obsega varstvo in snažnost šolskega imetja, potem uradne pisarije, notranje pa disciplino in nauk. Pove pa tudi, kako se po njegovih mislih to in uno doseže, da postane šola tako urejena, kakor si jo želi imeti vsak več učitelj.

Ker je to po nekaterih šolah že vravnano, nagovori g. nadz. zbrane, naj mu razodenejo svoje misli o vradnih spisih. Oglasita se g. g.: J. Benedek in J. Poženel. Pervi poroča o desetero uradnih knjig, kaj naj obsegajo, in kako naj se vredejejo enako po vsem Kranjskem, ali vsaj po šolah v Logaškem okraju? Nasveti so ti-le:

I. Pri vsaki kroniki naj bi bil navod, kaj naj se vanjo vpisuje, ali pi-san, ali tiskan. (Sprejme se enoglasno.)

II. Ker je šolski denar odpravljen, naj rubrika o tem v matriki v prihodnje odpade. (Sprejeto.)

III. Šolski zapisniki in naznanila naj bi obsegali 5 dob in 5kratno klasifikacijo, da bi se koncem leta glavni red ložeje določil. (Ne sprejme se.) Zbor pravi: Znak na koncu leta določi za boljši ali slabši red. — G. nadzornik pravi, da je bolje, ako učitelji strogo in ostro učence razredujejo; dalje prigovarja učiteljem, naj razdeljujejo po štirikrat šolska oznanila ne glede na podpise starišev, njihove nevednosti ali presoje.

IV. Za priručni katalog se nasvetujejo tudi spremembe, kar se tiče obsega in oblike. Ker pa postava ne veleva, kako ima sestavljen biti tak zapisnik, lahko se učitelji s tiskarjem porazumé zastran načerta in oblike.

V. Za »Tednik« nasvetuje g. J. Poženel obrazec, kakoršni rabijo na Goriškem in ga zboru predlaga. Nekaterim ni bil všeč, tedaj priporoča Ž., naj bi se nekateri posluževali sedanjega, drugi pa Goriškega in prihodnjemu zboru poročevali. V to se izvolita Benedek in Poženel.

VI. Knjiga o izpustu, dobro osnovana in postavno določena, popolnoma zadostuje.

VII. G. Benedek govori dalje. Zapisnik šolskih knjig za revne učence naj si učitelji naredo po načertu, kakoršni g. nadzornik predlaga. Vsaka šola naj podarjene knjige, kar moč, varuje, da jih ima s časom za vse revne učence. Ob koncu leta se izposojene knjige vračajo, v inventar zapišejo, slabeje naj se ali zaveržejo ali med mladino razdele. (Sprejeto spisujejo.)

VIII. V »Inventaru«, ki ga sedaj pišejo nekateri brez razverstitve inventarnih reči v oddelke, naj se razločuje: 1. Šolska priprava in pohišje. 2. Učila: računalna, bralna, prirodznanska, zemljepisna i. t. d. 3. Uradne stvari. (Sprejeto.)

IX. Zapisnik knjig, razposojenih iz krajne šolske bukvarnice naj ima namesto obilo nepotrebnih predalov, katere dotični »red« našteva, le 4 rubrike, a) dan izposojevanja; b) izposojevalca; c) knjižnično številko in d) opombe. Ad b. Dostavljati vsakemu imenu izposojevalca: kje stanuje? i. t. d. ni treba, vsak učitelj pozna svoje učence i. t. d., le ko bi nagla ali neprevidena smert učitelja zadela, bi bilo koristno, ako je vse na tanko zapisano. (Ne sprejme se, tedaj ima ostati pri zapisovanji, kakor postava določuje.) ad c. Knjiga ki se je razposodila, zaznamova se s številko, ki se vjema z bukvarničnim katalogom, tedaj ni treba družega zaznamovanja. Ad d. V opombo se zapisuje, kar se ne vjema s splošnim redom, na pr. poškodovanje.

X. Vpisovalnik (Exhibitenprotokoll) mora biti sestavljen v slovenskem in nemškem jeziku, ker šole dobivajo dopisov v obeh jezikih, tak vpisovalnik imajo že vsi učitelji, tedaj o tem ni bilo razgovora.

2. točka d. r. »Domače naloge.« O tej točki govoré g. g.: Božič, Benedek in Žvagen. G. Božič od domačih nalog v selskih šolah ne pričakuje veliko prida za šolo, ker so nekaj nemogoče, starišem in potem otrokom primanjkuje dobre volje, pa tudi drugih reči, na pr. denarjev, da bi kupovali pisalnega orodja, a tudi otrokom tu in tam primanjkuje časa, konečno povzame svojo razpravo v ta izrek, da naj se učitelji v zadevi nalog ravnajo po okoliščinah, katere so po krajih različne. Kjer se z nalogami kaj doseže, tam naj bodo navadno, a učitelj naj ne daje nalog prepogosto, ali pretežkih in predolгих. G. Žvagen je zato, da otroci naloge doma izdelujejo in sicer zato, ker otroci izdelovajè naloge ponavljajo to, kar so se v šoli učili, in iz nalog učitelj bolje spozna, ali so učenci razumeli njegov nauk? Kedar pa se otrokom domače naloge dajejo, naj učitelj gleda:

a) da vsi otroci naloge izdelane prineso, in da se zanikerneži kaznujejo, b) da jih sami izdelujejo, c) da take naloge prineso, kakoršne so jim bile naložene, ker s tem se vadijo reda. Učitelj naj potem naloge pregleda in vversti, sicer so naloge malo vredne. Sicer se pa govornik strinja z g. Božičem.

Kedaj naj se dajejo otrokom naloge? Tukaj nasvetuje g. Ž. naj otroci po zimi dobivajo naloge čez četrtek in nedeljo, po leti pa samo čez nedeljo in čez praznike, a večkrat ne, ker stariši otroke doma rabijo za lahka dela. Domače naloge naj izdeljujejo otroci posebno v nižjih razredih na tablice. Kako obuditi otrokom veselje do izdelovanja nalog, to poročevalec razpravlja z ozirom na svoje skušnje tako-le: Vsakih 14 dni spisujejo otroci nalogo v šoli, katero učitelj potem doma pregleda, ter popravi do prihodnje šolske naloge. Tu se naloge razdele, a učencem se pove, da so vverstene tako, kakor so dobro ali slabo izdelane. Tako se zbuja pri učencih veselje do dela, in nekateri celo poprašujejo, bodo le imeli kaj nalog? G. govornik stavi konečno naslednje resolucije: a) Otrokom naj se dajejo naloge za izdelovanje doma in v šoli; b) po zimi vsak teden dvakrat čez proste dneve, po letu samo čez nedelje in praznike; c) domače naloge naj otroci nižjih razredov izključljivo le na tablice spisujejo. — Potem se vname debata o teh sporočilih. G. Poženel se sklicuje na ministerski ukaz 19. julija 1875 štev. 2868, ter pravi, učence ne gre obkladati z nalogami, med dopoldansko in popoldansko se naloge tako ne morejo dajati in je tudi po omenjeni postavi prepovedano. Sicer se strinja z g. Žvagnom.

G. Vovk povdarja tudi važnost pregledovanja domačih nalog, ter se strinja z g. Ž. Iste misli je tudi g. Žerovnik, ter še pravi, naj se naloge na papir spisujejo, in učitelj mora skerbeti zanj. — Pri glasovanji se učitelji izreko zato, da naj se naloge dajejo učencem kakor je nasvetoval g. Žvagen, sicer so pa te misli, naj se prepušča učiteljem ali se imajo naloge spisovati na papir ali na tablice in tu se ima ravnati po okoliščinah.

3. točka d. r. V rešitev vprašanja o disciplini v šoli in zunaj šole podaja najpred šolski nadzornik svoje opazke, potem Poženel in Božič obširneje sporočata o tej stvari. Nadzornik priporoča zborujočim učiteljem glede discipline bolj strogi red pred in med šolo ter po končanem nauku. Pred šolo naj učitelj dohajoče otroke nadzoruje, ker se tu premnoge nerednosti godé. Tudi ima mnogo za nauk pripraviti: šolsko orodje po šoli razdeliti, naloge pobirati ali pregledovati; dalje ima otroke preiskavati, so li snažni, počesani, umiti, ali spodobno stopajo v šolo, ter se podajajo mirno na svoje mesto; ali se pripravljajo na nauk? Pred naukom obravnava učitelj prestopke, ter graja slabo obnašanje, hvali vljudnost, ki jo je tu ali tam našel. Sploh ima učitelj ki svojo deco ljubi, pred šolo toliko posla, da mu je četrta ure premalo za vredevanje. Prijazni pogovori z otroci odstranijo šundranje in druge neobtesanosti.

Med šolo naj učitelj pred vsem z mikavnem naukom skuša doseči vestransko delavnost in pozornost učencev. Njegovo oko in uho naj bode povsodi in pri vseh. Nobena nerednost naj ne prezira. Ako ukazuje, naj gleda da se ukaz spolnuje. Ukaz brez pokorščine je grom brez dežja. — Če podučuje od-delke, naj skerbi, da je vsem odmerjena primerna naloga. Učitelj naj ne hodi po šolski sobi sém ter tje, temuč naj se mudi večjidel spredaj pred klopmi vedno nadzorjuoč vse učence. Spraševanje verstoma po klopeh je jako slaba navada, ki naj se popolnoma odstrani, kajti ono je vir nepokojnosti, nepaznosti in lenobe. Red med naukom pa se tim bolj ohrani, ako je učitelj na nauk pripravljen sploh če je mož na svojem mestu rabeč vse svoje duševne in telesne

moči. Po končanem nauku naj vsak učitelj skerbí za reden odhod iz šole. Ta odhod naj se verši po telovadskih in vojaških načelih. Razverstitev v pare se ima že v klopih zgoditi. Oni, ki nimajo para, tedaj samci, ostanejo zadnji; iz vsake klopi izstopi po en par ter korači pod število: ena-dve, drug za drugim do izhoda. Med tem se cela šola pomika — razdeljena na verste — za odhajajočimi naprej. Pervi par pa more jako počasi hoditi, sicer morejo poznejši v hitrem teku za njim in ropot je nasledek tega, ki se konča s tem, da se deca čez prag stopivši drug v drugega zaletava, suva itd.

Nadzornik daje v tej zadevi tudi drugim besedo ter učitelje pozivlja, da izreko svoja mnenja o tem, se-li da to izpeljati, ali ne?

Večina zbora temu ugovarja, kar so večidel šolske sobe pretesne ter se ne more zahtevati, da bi deca s paroma hodila iz šolske sobe.

Nadzornik zaradi tega spremeni svoj nasvet in priporoča, da naj vsak učitelj sploh kak red vpelje, kakoršnega šolski prostor dopušča, samo da se vidi, da je tudi hoja iz šole urejena po posebnih odgojilnih načelih, po navodu učitelja, po nekem redu, ki častno pristuja vsaki šoli.

Zborujoči obljubijo tako storiti.

Za tem obširneje govori o disciplini g. Poženel. V svojem poročilu povdarja važnost in namen discipline, navaja one paragrafe iz šolskega in učnega reda dne 20. avg. 1870 in iz postave 19. jul. 1875, ki so v zvezi z odgojo šolske mladine, stavlja nasvete, kako in kaj storiti, da se deca navadi na snago in red.

Dalje kaže, da zavisi dobra disciplina od vestnega pripravljanja učiteljevega na nauk. Živo delovanje in navdušenje pa ima svoj vir v mirnem, veseljem sercu, kakoršnega pa učitelj vselej ne more imeti, spominjajoč se neotesanosti, surovih napadov onih starišev, kojih otroke ima ravno pred sabo. Ni čuda toraj, da učitelj včasih merzlo gleda na svojo nepokojno šolsko mladino, ki nima od doma sim pravega spoštovanja do učitelja.

Slabo disciplino tudi vzrokje mnogokrat pomanjkanje učnih pomočkov in samoučil. Čez poldan v šoli vstajajoči učenci so tudi ne malokrat krivi, da nastane med naukom nemir, ker jih saboj prinešena južina moti ter jim skušnjava dela.

Nasproti pa tudi lakota upliva na disciplino. Štarši pošiljajo otroke ob postnih časih ali pa tudi zarad revščine teše v šolo. Morejo li gladni otroci z veseljem in pozornostjo vdeleževati se šol. naukov? —

V tacih okoliščinah je učitelju pač težko biti odgojitelj in svaritelj. Trudi naj se, kar more, odgojevati mladino z negativnimi in pozitivnimi sredstvi odgoje. Zadnje sredstvo, deco pripraviti do pokorščine naj bode kazen. Poročevalec končuje naštevajoč otroške prav gerde pregrehe z nasvetom:

Skupščina logaških učiteljev naj se pridruži sklepu splošnega zbora avstr. učiteljev l. 1872, sklepu učit. zbora v Ljubljani dne 6. julija 1876 in načelom slavnih pedagogov ter izreka željo, da se glede posebnih slučajev §. 24 začasnega šol. in uč. reda, ki telesno pokorilo v šoli vsekako odpravlja, po postavni poti prenaredi.

(Dalje prih.)

— *Slovensko učiteljsko društvo.* Odborova seja slovenskega učiteljskega društva je bila dne 2. t. m. Odborniki so se razgovarjali: Ali bi bi bilo mogoče o božičnih praznicah sklicati konferenco? katere bi se vdeležili odborniki in bližnji udje slovenskega učiteljskega društva. O tem vprašanji se je sklenilo, da se konferenca skliče dne 28. decembra in na dnevni red naj se stavi razgovor: 1. Kaj storiti, da bi bila leta všteta v dosego službenih doklad

tudi starejšim učiteljem, ki so imeli takrat, ko je deželna postava dne 29. aprila 1873. l. stopila v veljavo, uže več nego 20 službenih let. 2. Službena doklada na jedno razrednicah. 3. Kaj bi bilo storiti, da bi denarna kazen zaradi šolskih zamud, obračala se v prid šol in ubožne šolske mladine, namesto da se steka v penzijski fond. — Konečno gospod Tomšič še posebno povdarja, naj bi slovensko učiteljsko društvo izdalo zbirko najnavadnejših šolskih pesnij z napevi, ker take zbirke ljudski učitelji zelo potrebujejo. — Tajniku se naroča, da k omenjeni konferenci bližnje društvenike pismeno povabi.

— *Slovensko slovstvo.* Ravnokar smo dobili v roke knjižico pod naslovom: Nesreča čez nesrečo, ali mertvaška glava. Knjižica trpečim in nesrečnim ljudém v tolažbo. Po nemškem izvorniku na slovenski jezik preložil Lj. T. V Ljubljani. Natisnila Klein in Kovač (Eger), 1876. — Povest, ki se v tej knjižici podaja v slovenskeji prestavi našemu ljudstvu, izbudila je pred nekoliko leti malo ne po vseh javnih časopisih obče pomilovanje onih nesrečnih oseb, ki so v to povest vpletene. Knjižica je res interesantna in vredna, da jo bere naše prosto ljudstvo; posebno ženskemu spolu namenjena. Šolarskim knjižnicam je sicer ne moremo priporočati, ker je pisana le za odrasčeno ljudstvo, a toliko bolj jo priporočamo farnim knjižnicam, iz katerih si izposojujejo odrasčeni ljudje tečnega berila. Knjižica se dobiva v Egrovej tiskarnici in stoji 25. kr.

— V Šmartnem pri Litiji se je slovesno otvorila 4razredna ljudska šola. Navzoči so bili p. i. g. g.: c. k. dež. predsednik pl. Vidman, dež. nadzornik R. Pirker, dež. glavar pl. Kaltenegger, okrajna glavarja iz Litije in Kerškega in okr. šl. nadzornik Eppih. Ob 10. uri je bila slovesna sv. maša. V šoli so govorili prvi: g. baron Apfaltrern, za njim sta govorila pl. Vidman a deželni nadzornik otrokom v slovenskem jeziku. Poslednjič je še govoril pl. Kaltenegger.

— **Metelkova vstanova** šestim ljudskim učiteljem, ki se odlikujejo v nravnosti, pridnosti, v slovenščini in sadjereji, po 42 gl. se raspisuje do konca novembra. Prošnje oddajajo pōtem c. k. okrajne šolske gosposke **dež. šl. vladi.**

— *Zadušil* se je v Zagrebu učitelj telovadbe gosp. Singer s plinom. Našli so ga v telovadnici mertvega na postelji. Okoli vratu pa je imel ovito mokro ruto.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 2razredni šoli v Kostanjevici nadučit. služba l. p. 500 gl., doklada in prosto stanovanje, do 17. novembra pri pomn. kraj. šl. svetu. — Na 1razrednji lj. šoli v Jesenicah učit. služba l. p. 400 gl., stanovanje in vstav. doklade 42 gl., do 30. novembra pri okraj. šl. svetu v Radovljici.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. France Petrič poprej zač. v Mavčičah, v Zalilog (zač.). Spraš. učit. kand. gne.: Amalija Lenasi v Šent-Rupert, Marija Zalaznik v Leskovec, Emilija Korošic v Šentjernej a Henrika Ekel na rudarsko šolo v Terbovlje. G. France Gaberšek, spraš. učit. kand. je podučitelj v Brašlovčah; gsp. J. Končan poprej v Waldherrjevem zavodu v Mozirje, gn. Matilda Šot v Vuzenici na Staj.